

**Beata Wentura-Dudek, Grażyna
Maciejczyk**

**Efektywność aktywnych form
przeciwdziałania bezrobociu**

Ekonomiczne Problemy Usług nr 43, 365-376

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

BEATA WENTURA-DUDEK*

GRAŻYNA MACIEJCZYK**

EFEKTYWNOŚĆ AKTYWNYCH FORM PRZECIWDZIAŁANIA BEZROBOCIU

Wprowadzenie

Rola aktywnej polityki rynku pracy w przeciwdziałaniu bezrobociu jest bardzo ważna zwłaszcza w czasach kryzysu. W badaniach przeprowadzonych w lutym i w marcu 2009 r. przez firmę doradcą HRM Partners S.A. oraz serwis rekrutacyjny GazetaPraca.pl ponad połowa (54%) respondentów uważa, że ich firma odczuła bezpośrednio skutki kryzysu¹. Pracodawcy zmuszeni są do ograniczania kosztów funkcjonowania firm, co wiąże się bezpośrednio ze zmniejszeniem produkcji i z redukcją zatrudnienia. W poszukiwaniu oszczędności co trzecia firma (32%) zdecydowała się na redukcję miejsc pracy. Zwolnienia nie osiągają poziomu redukcji masowych, 26% firm zdecydowało się przeprowadzić zwolnienia na poziomie wyższym niż 5%².

Bezrobocie długotrwałe rodzi wielorakie konsekwencje: społeczne, moralne, gospodarcze. Aktywne formy rynku pracy przeciwdziałają tzw. atrofii, tj. za-

---

* Beata Wentura-Dudek – mgr, doktorantka, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki.

** Grażyna Maciejczyk – mgr, doktorantka, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki.

¹ M. Rylska, *Pracownik w kryzysie, czyli rynek pracy w trudnych czasach turbulencji*, „Personel i Zarządzanie” 2009, nr 6, s. 20–21.

² K. Katolo, *W poszukiwaniu oszczędności czyli rynek pracy w czasach turbulencji*, tamże, nr 5, s. 24–26.

nikaniu postaw aktywności i chęci poszukiwania pracy w wyniku długotrwałej bezczynności zawodowej. Celem aktywnych programów przeciwdziałania bezrobociu jest pobudzanie procesu tworzenia miejsc pracy i zmniejszanie liczby bezrobotnych. Ograniczanie bezrobocia wymaga przemyślanego zaangażowania sił i środków rynku pracy przy jednoczesnej koordynacji tych działań przez państwo.

Mimo krytycznych opinii na temat skuteczności aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu są one nadal promowane. Aktywna polityka rynku pracy jest popierana przez wszystkich jej uczestników, w tym również przez pracodawców. Efektami aktywnej polityki rynku pracy są: wzrost podaży dóbr użyteczności publicznej, wzrost płac i mniejsza przewidywana utrata użyteczności podczas bycia bezrobotnym³.

Charakterystyka aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu

Kwestie związane z aktywną polityką rynku pracy reguluje *Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* (Dz. U. Nr 99, poz. 1001, z późn. zm.), która obowiązuje od 1 czerwca 2004 r. Zgodnie z tą ustawą zadania na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej realizują następujące instytucje rynku pracy:

- publiczne służby zatrudnienia,
- ochotnicze hufce pracy,
- agencje zatrudnienia,
- instytucje szkoleniowe,
- instytucje dialogu społecznego,
- instytucje partnerstwa lokalnego.

System organów zatrudnienia ma charakter rządowo-samorządowy, a jego istotną cechą jest niezależność każdej jednostki organizacyjnej.

Usługi rynku pracy świadczone przez publiczne służby zatrudnienia oraz realizowane przez nie instrumenty są finansowane:

- z budżetu państwa;
- z budżetów samorządów terytorialnych;
- ze środków Funduszu Pracy;
- ze środków Unii Europejskiej w ramach dofinansowania z Europejskiego Funduszu Społecznego.

---

³ J. Wróbel, *Mierzenie efektywności aktywnych programów rynku pracy*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2005, s. 11–17.

Aktywizacja osób bezrobotnych umożliwia tym osobom kontakt z pracą a także powoduje, że osoby te mają większe szanse na znalezienie czasowego lub stałego zatrudnienia⁴.

Wśród aktywnych programów przeciwdziałania bezrobociu wyróżniamy⁵:

1. Pośrednictwo pracy. Polega ono na skutecznym kojarzeniu miejsc pracy i osób poszukujących zatrudnienia. Różnorodność tematyki realizowanej przez te instytucje oraz ich służebny charakter nakłada na nie szczególny obowiązek stałego zwiększania jakości świadczonych usług. Najważniejszym zadaniem tych instytucji jest znalezienie odpowiednich pracowników dla pracodawców. Konsekwencją przyjętego założenia jest postrzeganie „potwierdzania gotowości do podjęcia pracy”, jako jednego z niezbędnych narzędzi sprawnego pośrednictwa pracy. Narzędzie to winno służyć weryfikacji zarejestrowanych osób niespełniających warunków definicji bezrobotnego, po to, aby aktywne działania pośrednictwa skierowane były do właściwych osób⁶.

2. Poradnictwo zawodowe polega na udzielaniu bezrobotnym i innym osobom poszukującym pracy pomocy w wyborze odpowiedniego zawodu i miejsca zatrudnienia oraz pracodawcom w doborze kandydatów do pracy na stanowiska wymagające szczególnych predyspozycji psychofizycznych. **Poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa są świadczone w formach:** *indywidualnej*, gdy doradca zawodowy w sposób świadomy i celowy wykorzystuje procedury i techniki rozmowy doradczej, motywując klienta do swobodnego wypowiadania się oraz aktywnego współdziałania w rozwiązywaniu jego problemów zawodowych; *grupowej*, gdy jako członkowie grupy, w atmosferze akceptacji i otwartości, kandydaci mają możliwość badania i zdefiniowania własnego problemu zawodowego, dokonania adekwatnej oceny siebie oraz rozwijania umiejętności podejmowania decyzji dotyczących planowania własnej kariery zawodowej⁷.

3. Szkolenia bezrobotnych. Ze szkoleń organizowanych przez powiatowe urzędy pracy mogą skorzystać:

---

⁴ M. Kabaj, *Strategie i programy przeciwdziałania bezrobociu w Unii Europejskiej i w Polsce*, Scholar, Warszawa, 2004, s. 23.

⁵ *Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* (Dz. U. Nr 99, poz. 1001 z późn. zm.).

⁶ M. Gębski, *Aktywna polityka zatrudnienia na współczesnym rynku pracy*, w: *Profesjonalna praca socjalna*, red. E. Trafiałek, Prace Wszechnicy Świętokrzyskiej, Kielce 2008, s. 163–174.

⁷ <http://www.pupkielce.pl> (lipiec 2009).

- osoby bezrobotne;
- osoby pobierające rentę szkoleniową;
- żołnierze rezerwy;
- osoby poszukujące pracy.

Szkolenia organizowane przez powiatowe urzędy pracy mogą trwać do sześciu miesięcy (w przypadkach uzasadnionych programem szkolenia – do 12 miesięcy). Wyjątek stanowią szkolenia dla osób niemających żadnych kwalifikacji zawodowych – szkolenia te mogą trwać do 24 miesięcy. Osobom bezrobotnym w okresie szkolenia przysługuje dodatek szkoleniowy w wysokości 20% zasiłku. Młodzieży do 25. roku życia w okresie szkolenia przysługuje stypendium w wysokości 40% kwoty zasiłku.

4. Pożyczki szkoleniowe. Osoby bezrobotne i żołnierze rezerwy mogą się ubiegać o udzielenie pożyczki szkoleniowej ze środków Funduszu Pracy. Pożyczka taka może zostać udzielona w celu umożliwienia podjęcia zatrudnienia wymagającego szczególnych kwalifikacji. Wysokość pożyczki nie może przekraczać czterokrotnego przeciętnego wynagrodzenia obowiązującego w dniu podpisania umowy. Pożyczka jest nieoprocenowana, powinna zostać spłacona w ciągu 18 miesięcy od ustalonego w umowie dnia zakończenia szkolenia

5. Wsparcie działalności gospodarczej. Bezrobotni mogą się ubiegać o przyznanie jednorazowych środków z Funduszu Pracy na podjęcie działalności gospodarczej w wysokości określonej w umowie – nie wyższej jednak niż pięciokrotna wysokość przeciętnego wynagrodzenia. Gdy działalność jest podejmowana na zasadach określonych dla spółdzielni socjalnych, wysokość przyznanych środków nie może przekraczać trzykrotnego przeciętnego wynagrodzenia na jednego członka założyciela spółdzielni oraz dwukrotnego przeciętnego wynagrodzenia na jednego członka przystępującego do spółdzielni socjalnej po jej założeniu⁸.

6. Prace subwencionowane. Powiatowe urzędy pracy w razie braku propozycji odpowiedniego zatrudnienia mogą inicjować oraz finansować prace interwencyjne, polegające na zatrudnieniu przez pracodawcę bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w zamian za uzyskiwaną z urzędu pracy refundację części kosztów poniesionych na wynagrodzenia oraz składki na ubezpieczenia społeczne.

---

⁸ Spółdzielnia socjalna jest zrzeszeniem osób, które wspólnie prowadzą przedsiębiorstwo oraz realizują cele społecznej i zawodowej reintegracji.

a) Prace interwencyjne mogą trwać 6–12 miesięcy, jeżeli refundacja obejmuje co drugi miesiąc. Dla bezrobotnych do 25. roku życia, długotrwale bezrobotnych i bezrobotnych niepełnosprawnych prace interwencyjne mogą być dłuższe i trwać do 12 miesięcy lub do 18 miesięcy, jeżeli refundacja obejmuje co drugi miesiąc. Dla bezrobotnych powyżej 50. roku życia prace interwencyjne mogą trwać najdłużej, tj. do 24 miesięcy lub do 48 miesięcy, jeżeli refundacja obejmuje co drugi miesiąc.

b) Roboty publiczne mogą być organizowane przez gminy, organizacje pozarządowe oraz organizacje statutowo zajmujące się problematyką ochrony środowiska, kultury i oświaty, sportu i turystyki, opieki zdrowotnej, bezrobocia oraz pomocy społecznej, a także spółki wodne i ich związki. Do robót publicznych w pełnym wymiarze czasu pracy urząd pracy może skierować wyłącznie:

- długotrwale bezrobotnych,
- bezrobotnych powyżej 50. roku życia,
- bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 7. roku życia.

Do wykonywania przez okres do sześciu miesięcy pracy niezwiązanej z wyuczonym zawodem w wymiarze nieprzekraczającym połowy wymiaru czasu pracy na zasadach robót publicznych urząd pracy może skierować:

- bezrobotnych do 25. roku życia,
- bezrobotnych długotrwale.

7) Dodatki aktywizacyjne. Jeżeli osoba bezrobotna zarejestrowana w urzędzie pracy z prawem do zasiłku dla bezrobotnych podejmie:

- w wyniku skierowania przez urząd pracy zatrudnienie w niepełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie i otrzymuje wynagrodzenie niższe od minimalnego wynagrodzenia za pracę;
  - z własnej inicjatywy zatrudnienie lub inną pracę zarobkową,
- wówczas może złożyć do urzędu wnioski o przyznanie dodatku aktywizacyjnego.

8) Prace społecznie użyteczne. Zgodnie z definicją ustawową prace społecznie użyteczne to prace wykonywane przez bezrobotnych bez prawa do zasiłku na skutek skierowania przez starostę, organizowane przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej. Prace takie mogą wykonywać bezrobotni, dla których upłynął już czas pobierania za-

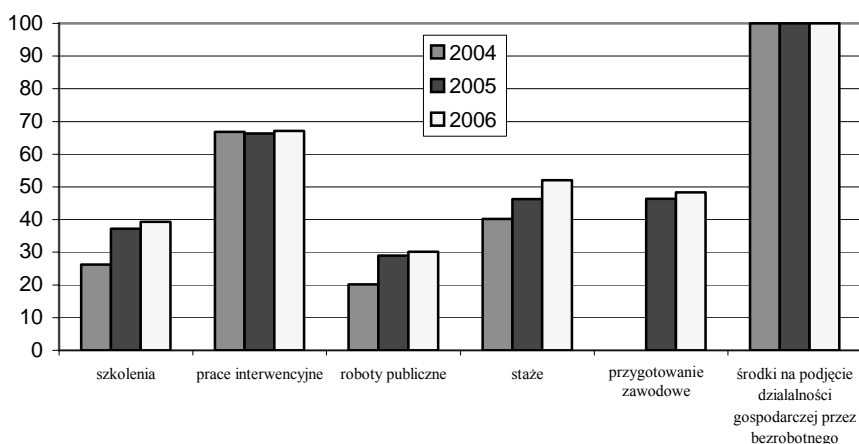
siłku, bądź osoby bezrobotne, które nie miały prawa do zasiłku. Prace społecznie użyteczne wykonywane są w miejscu zamieszkania lub pobytu w wymiarze do 10 godzin tygodniowo za wynagrodzeniem co najmniej 6 zł za godzinę.

9) Staż i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy. Staż przeznaczony jest dla młodych bezrobotnych do 25. roku życia oraz dla bezrobotnych absolwentów szkół wyższych, którzy nie ukończyli 27. roku życia. Przygotowanie zawodowe natomiast przeznaczone jest dla osób bezrobotnych długotrwale, bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych, bezrobotnych powyżej 50. roku życia, bezrobotnych wychowujących samotnie co najmniej jedno dziecko do 7. roku życia oraz bezrobotnych będących osobami niepełnosprawnymi. W trakcie odbywania stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy bezrobotnym wypłacane jest przez starostę stypendium w wysokości zasiłku dla bezrobotnych.

Koszty aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu

Jednym z czynników, który przyczynił się do spadku poziomu bezrobocia w ostatnich latach, było zwiększanie środków z Funduszu Pracy na finansowanie programów na rzecz aktywnego przeciwdziałania bezrobociu. Fakt ten jest wyraźnie zauważalny w zestawieniu zmian wydatków na aktywne formy i zmian stopy bezrobocia. W roku 2004 poziom wydatków poniesionych na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu wyniósł 1 323,5 mln zł. Jednocześnie odnotowano spadek poziomu bezrobocia rejestrowanego, które w końcu 2004 r. obniżyło się do poziomu poniżej 3 mln (2 999,6 tys.) osób, a stopa bezrobocia zmniejszyła się do 19%. W 2005 r. wydatki z Funduszu Pracy na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu wzrosły do 1 905,3 mln zł, co m.in. przyczyniło się do spadku poziomu bezrobocia o 226,1 tys. osób w odniesieniu do stanu z końca 2004 r. Tym samym liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w końcu 2005 r. wyniosła 2 773,0 tys. osób, a stopa bezrobocia przyjęła wartość 17,6%.

Rok 2006 przy dalszym wzroście wydawanych środków na realizację aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu przyniósł dalszy jego spadek – o ok. 2 500 tys. osób. Wydatki na poszczególne aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu przedstawia rysunek 1.

Rys. 1. Porównanie wydatków na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w latach 2004–2006

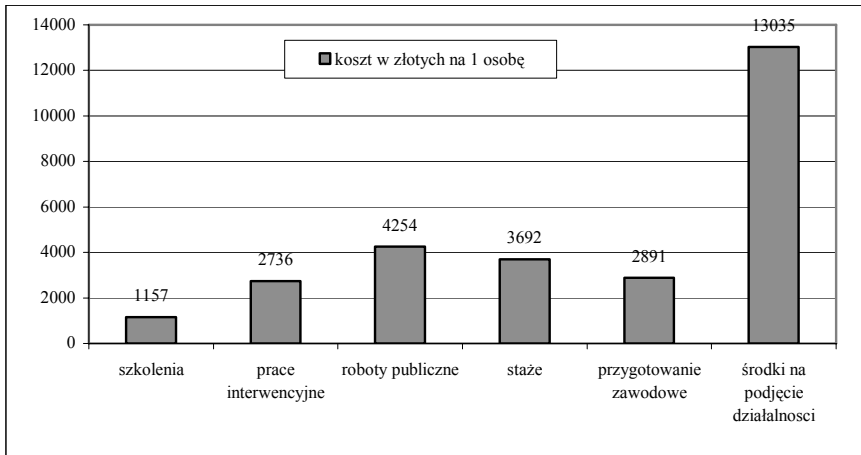
Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Informacja o aktywnych formach przeciwdziałania bezrobociu i wykorzystaniu środków finansowych*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2006.

Z analizy kosztów uczestnictwa w programie jednej osoby w latach 2004–2006 wynika, że dotacje na podjęcie działalności gospodarczej są najdroższą z aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu, przy czym w tym wypadku nie można zapominać, iż wydatkowanie tych środków skutkuje samozatrudnieniem na co najmniej 12 miesięcy. W następnej kolejności wysoki jest koszt uczestnictwa jednej osoby w robotach publicznych (4254 zł) oraz stażach (3692 zł). Najtańszą formą aktywizacji są szkolenia (1157 zł). Najwięcej wątpliwości budzić może realizacja robót publicznych, gdyż z jednej strony jest to forma o stosunkowo niskiej efektywności zatrudnieniowej (29%), a z drugiej strony – droga (koszt ponownego zatrudnienia jednego uczestnika wynosi 14 884 zł). Należy jednak pamiętać, że rolą robót publicznych jest reintegracja zawodowa oraz społeczna i są one adresowane do osób, które mają największe trudności na rynku pracy, tj. m.in. do długotrwale bezrobotnych w wieku powyżej 50. lat. Ponadto koszt ponownego zatrudnienia pozostaje w tym wypadku na bardzo wysokim poziomie, gdyż zaledwie 29% osób, które kończą roboty publiczne, podejmuje pracę. Poza środkami na rozpoczęcie działalności oraz robotami publicznymi w następnej kolejności najdroższą formą aktywizacji zakończonej ponownym zatrudnieniem

były staże (9557 zł), które jednocześnie charakteryzuje dość wysoka efektywność zatrudnieniowa (46,3%)⁹.

Średni koszt uczestnictwa (w przeliczeniu na jedną osobę) w najbardziej efektywnych programach przeciwdziałania bezrobociu prezentuje rysunek 2.

Rys. 2. Średni koszt uczestnictwa w wybranych programach w skali ogólnopolskiej na jedną osobę w latach 2004–2006

Źródło: jak w rys. 1.

W związku z tym wyraźnie widać, że istnieje związek pomiędzy funduszami przeznaczanymi na aktywne programy walki z bezrobociem a wielkością tego zjawiska. Nie należy jednakże zapominać, że zmniejszanie się poziomu bezrobocia subsydiowanego w ostatnich latach następowało w sytuacji ożywienia gospodarczego, któremu również trzeba przypisać korzystny wpływ na wielkość bezrobocia. Wzrost nakładów finansowych na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu wpływał zarówno na zwiększenie się liczby ofert pracy subsydiowanej, jak i na wyższy odpływ z tytułu podjęcia subsydiowanego zatrudnienia oraz rozpoczynania szkoleń, staży czy przygotowania zawodowego w miejscu pracy. Wraz ze wzrostem wydatków na aktywne programy rynku pracy następował wzrost liczby ofert pracy subsydiowanej.

⁹ *Informacja o aktywnych formach przeciwdziałania bezrobociu i wykorzystaniu środków finansowych*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2006.

Efektywność aktywnych programów przeciwdziałania bezrobociu

W 2005 r. po raz pierwszy w ramach statystyki publicznej zgromadzone zostały dane dotyczące liczby osób, które rozpoczęły daną formę aktywizacji, ukończyły ją oraz podjęły zatrudnienie w trakcie udziału w programie lub w okresie do trzech miesięcy od jego zakończenia¹⁰. W kolejnych latach aktywną polityką rynku pracy obejmowano coraz większą liczbę osób bezrobotnych. W 2007 r. różnymi aktywnymi formami objęto 672 788 bezrobotnych, tj. o ok. 15% więcej niż w roku 2006. Ponad 370 tys. osób, które w 2007 r. wzięły udział w aktywnych formach przeciwdziałania bezrobociu, znalazło zatrudnienie.

Największa grupa osób znalazła pracę po ukończeniu prac interwencyjnych. Dzięki tej aktywnej formie przeciwdziałania bezrobociu pracodawca zatrudniał pracownika, ponosząc ok. 40% kosztów jego wynagrodzenia oraz składki na ubezpieczenia społeczne. Pozostałą kwotę refundował powiatowy urząd pracy (PUP). Przyczyną tak dużej efektywności tego programu był w głównej mierze odgórny przymus narzucony pracodawcom przez powiatowe urzędy pracy, zmuszający do zatrudnienia pracownika po zakończeniu okresu pracy interwencyjnej na kolejne minimum 24 miesiące.

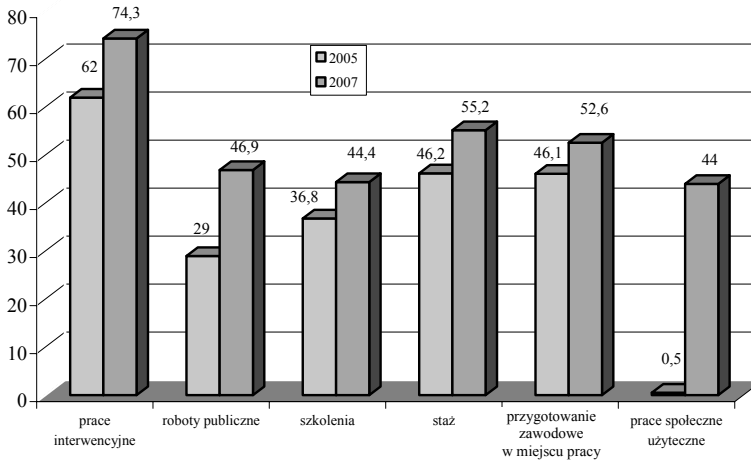
Następnie najefektywniejsze okazały się kolejno: staże, przygotowanie zawodowe w miejscu pracy, roboty publiczne, prace społecznie użyteczne i szkolenia. Rysunek 3 prezentuje liczbę osób w latach 2005 i 2007, które podjęły pracę w trakcie lub po ukończeniu udziału w najbardziej konkretnych programach przeciwdziałania bezrobociu.

W marcu 2007 r. Zachodniopomorskie Obserwatorium Rynku Pracy przeprowadziło badania efektywności aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu¹¹. Celem badania było m.in. określenie, jakie korzyści dał uczestnikom udział w aktywnych instrumentach walki z bezrobociem. Wyniki badań wskazują, że najczęściej wykorzystywaną przez badanych formą zwalczania bezrobocia był udział w stażach i przygotowaniu zawodowym w miejscu pracy (54%). Na drugim miejscu wybierano szkolenia (45%). Badani, po przedstawieniu oferty ze strony PUP najrzadziej decydowali się na udział w robotach publicznych (5%), wnioskowali o stypendia w okresie kontynuowania nauki (5%), otrzymywali

¹⁰ Dane te są w każdym roku gromadzone przez MGIP na podstawie badań.

¹¹ *Badanie efektywności aktywnych form przeciwdziałania i zwalczania bezrobocia w województwie zachodniopomorskim. Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie, Zachodniopomorskie Obserwatorium Rynku Pracy w Szczecinie, Szczecin 2007.*

wsparcie działalności gospodarczej (5%), brali udział w pracach społecznie użytecznych (1%) i otrzymywali pożyczki szkoleniowe (1%).

Rys. 3. Odsetek osób, które podjęły pracę w trakcie lub po ukończeniu udziału w programie (w liczbie osób, które ukończyły program w latach 2005 i 2007)

Źródło: *Wydatki Funduszu Pracy na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu oraz ich efektywność*, MGiP, Warszawa 2006, 2007.

Ponad połowa osób korzystających z danych form aktywizacji uważa, że większość wymienionych form jest skutecznych w znalezieniu pracy, a szczególnie skuteczne są wsparcie działalności gospodarczej oraz zwrot kosztów przejazdu i zakwaterowania. Najpopularniejsze formy aktywizacji – staż i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy oraz szkolenia – zostały przez bezrobotnych ocenione pozytywnie (odpowiednio: 54% oraz 60% odpowiedzi „pomaga bardzo skutecznie” oraz „pomaga skutecznie”). Jednak prawie co piąta osoba (18%), która odbywała szkolenie przy wsparciu PUP, uznała, że ta forma nie pomaga znaleźć pracy (odpowiedzi: „pomaga w niskim stopniu”, „nie pomaga”). Opinie negatywne dotyczyły najczęściej stypendiów przyznawanych w okresie kontynuowania nauki oraz dodatków aktywizacyjnych, które odpowiednio przez 36% i 35% badanych zostały ocenione jako formy nieefektywne. Wśród badanych występuje znaczny odsetek odpowiedzi „pomaga tylko częściowo” (od 6% – zwrot kosztów przejazdu i zakwaterowania do 50% – staż i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy). Tak więc znaczna część badanych nie traktuje tych form jako jedynej gwarancji uzyskania zatrudnienia, lecz jako jeden z czynników.

W opinii ponad 30% respondentów udział w formach aktywizacji pozwolił wzmocnić wiarę w siebie i dostrzec w sobie pozytywne strony. Znaczny odsetek badanych (67%) uważa, że nabyli umiejętności niezbędne podczas potencjalnej rozmowy z pracodawcą. Obie korzyści były częściej wymieniane przez obecnych bezrobotnych (odpowiednio: 80% i 76%). Nieco więcej niż połowa badanych (56%) twierdzi, że formy te zredukowały stres związany z poszukiwaniem pracy. Prawie taki sam odsetek respondentów dowiedział się, jakie są aktualne wymagania rynku pracy (55%). Jednak tylko w 39% przypadkach udział w formach aktywizacji pozwolił znaleźć zatrudnienie.

Podsumowanie

Z roku na rok obserwujemy wzrost liczby osób biorących udział w aktywnych programach przeciwdziałania bezrobociu¹². Wyniki badań wskazują, że takie działania, jak wsparcie prowadzenia działalności gospodarczej, szkolenia oraz staże lub przygotowanie zawodowe w miejscu pracy, istotnie zwiększają szansę na przejście z bezrobocia do zatrudnienia niesubsydiowanego. Natomiast uczestnictwo w pracach interwencyjnych i robotach publicznych oraz doradztwo i pośrednictwo zawodowe były nieistotne z punktu widzenia szans na podjęcie zatrudnienia przez bezrobotnych. Fakt niewielkiej skuteczności tych działań tłumaczony jest przede wszystkim specyficznymi cechami grupy beneficjentów. Roboty publiczne i prace interwencyjne są adresowane do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy i mających bardzo niską zdolność do podjęcia zatrudnienia.

Procesowi zwiększania liczby osób korzystających oraz wydatków na aktywną politykę rynku pracy nie towarzyszą działania, które zapewniłyby skierowanie aktywnej polityki rynku pracy do osób potrzebujących takiego wsparcia. Jakość usług oraz instrumenty oferowane przez PUP też niestety nie są na najlepszym poziomie. Należy wymienić tu przyczyny takiej sytuacji – są to m.in. niedobory kadrowe PUP, w szczególności dotyczące doradców zawodowych, pośredników pracy czy liderów klubów pracy, a także niedostateczny przepływ do zainteresowanych informacji o dostępnych działaniach aktywnej polityki rynku pracy.

---

¹² T. Smuga, *Narzędzia rynku pracy a ograniczanie bezrobocia*, „Gospodarka Narodowa” 2008, nr 5/6, s. 152.

Przegląd programów i strategii przeciwdziałania bezrobociu ukazuje złożoność problemu. Nie ma rozwiązań uniwersalnych¹³. Aktywne programy rynku pracy są skuteczne wtedy, gdy jest wzrost gospodarczy, szczególnie w sektorze prywatnym. Kiedy gospodarka jest w recesji i wzrasta bezrobocie, aktywna polityka rynku pracy jest mniej efektywna¹⁴.

Aktywna polityka rynku pracy powinna być wdrażana wcześniej i obejmować grupy młodych, uczących się jeszcze ludzi, tak aby byli oni przygotowani do wejścia na trudny rynek pracy. Oferta szkół zawodowych, średnich oraz wyższych powinna być dostosowana do potrzeb rynku pracy. Program praktyk uczniowskich i uniwersyteckich powinien być rozwinięty na tyle, aby kształcenie spełniało dualną funkcję teoretyczną i praktyczną, zapewniającą empiryczne przygotowanie do zawodu. Obowiązkowe, nieprzypadkowe praktyki zawodowe, kontrolowane przez szkoły i wyższe uczelnie, a następnie staż w miejscu pracy – powodowałyby, iż rzesze młodych ludzi byłyby lepiej przygotowane do podjęcia pracy na współczesnym rynku pracy. Takie aktywne działania być może uchroniłyby pewne grupy absolwentów przed migracjami zawodowymi lub zasilaniem liczby osób długotrwale bezrobotnych.

Streszczenie

Niniejszy artykuł zawiera krótką charakterystykę aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu oraz analizę ich kosztów i efektywności na podstawie dostępnych źródeł za lata 2004–2007.

Summary

THE EFFECTIVENESS OF ACTIVE FORMS COUNTERACTING UNEMPLOYMENT

The presented article contains a short characteristics of active forms counteracting unemployment as well as an analysis of their costs and their effectiveness prepared on the basis of available sources from 2004 to 2007.

---

¹³ M. Kabaj, *Strategie i programy przeciwdziałania bezrobociu...*, s. 33.

¹⁴ M. Sihto, *The strategy of an active labour market policy: An analysis of its development in a changing labour market*, „International Journal of Manpower”, vol. 22 (2001), 7/8, s. 683–706.